

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ДОКТРИНАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ
ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН**

ПРОГРАМА

вибіркової навчальної дисципліни

підготовки здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня

спеціальність 081 Право

освітньо-наукова програма Право

Івано-Франківськ

2020

РОЗРОБЛЕНО ТА ВНЕСЕНО:

Державним вищим навчальним закладом «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ:

доцент кафедри трудового, екологічного та аграрного права, кандидат юридичних наук, доцент Г.В. Мороз

Обговорено та рекомендовано до видання Вченою радою Навчально-наукового юридичного інституту Державного вищого навчального закладу «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» “29” жовтня 2020 р., протокол № 3.

ВСТУП

Програма вивчення нормативної навчальної дисципліни «Доктринальні проблеми правового регулювання земельних відносин» складена відповідно до освітньо-наукової програми підготовки здобувачів третього рівня вищої освіти **ОНП Право, спеціальності 081 Право**

Предметом вивчення навчальної дисципліни є актуальні проблеми та колізійні аспекти у правовому регулюванні відносин з раціонального використання та охорони земельних ділянок різних категорій, що належать суб'єктам земельних правовідносин на різних юридичних титулах, управління у галузі використання, відтворення та охорони земель, гарантій реалізації та захисту земельних прав суб'єктів тощо.

Правове регулювання земельних відносин постійно змінюється та оновлюється, та, незважаючи на це, залишається далеким від досконалості. Відсутність чіткого розуміння сутності та адекватного законодавчого врегулювання земельно-правових відносин як специфічного правового явища певною мірою обмежує можливості учасників земельних правовідносин здійснювати свої права та виконувати обов'язки, задовольняти відповідні інтереси. За таких умов надзвичайно актуальним є здійснення наукового аналізу основних блоків земельних відносин, встановлення їхньої сутності та правової природи, притаманних їм ознак, а також дослідження особливостей конкретних із них.

Розуміння проблемних питань теорії, практики та законотворчості в сфері земельних відносин потребують ґрунтовного наукового аналізу доктринальних теоретичних досліджень провідних вчених в галузі земельного права, системного тлумачення законодавчих приписів, аналізу правозастосовної практики, правових позицій вищих судових інстанцій. Здобувачі повинні поглибити знання та розуміння доктринальних положень земельного права, а також знати фундаментальні наукові праці в даній сфері та їх авторів.

Міждисциплінарні зв'язки. Матеріал навчальної дисципліни «Доктринальні проблеми правового регулювання земельних відносин» базується на теоретичних знаннях та практичних навичках і вміннях, отриманих під час вивчення екологічного, земельного, адміністративного, господарського права в рамках освітньо-професійної програми підготовки бакалавра ОПП Право, спеціальності 081 Право.

1. МЕТА І ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1.1. Метою вивчення навчальної дисципліни є формування концептуальних системних наукових уявлень про наукові підходи щодо трактування місця земельного права в системі

права України, а також поглиблення та систематизація доктринальних уявлень про природу земельних правовідносин.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни є отримання загальних та фахових компетентностей щодо розуміння доктринальних проблем правового регулювання земельних відносин, кваліфікованого застосування законодавчих приписів, самостійного розв'язання практичних ситуацій, які виникають у процесі реалізації земельних правовідносин.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-наукової програми Право здобувачі повинні набути:

Загальні компетентності:

- здатність до абстрактного та критичного мислення;
- здатність до розуміння предметної сфери регулювання базових інститутів земельного права, а також колізійних аспектів у правовому регулюванні відповідного виду відносин та розуміння професійної діяльності за спеціальністю;
- здатність застосування методології та методики дослідницької роботи для створення нових системо утворюючих знань;
- здатність до поєднання освіти з наукою та практикою шляхом знаходження інноваційних складових у науковій та освітянській діяльності.

Фахові компетентності:

- здатність кваліфіковано застосовувати нормативно-правові акти в конкретних сферах юридичної діяльності, пов'язаної із реалізацією земельних правовідносин, впроваджувати норми матеріального й процесуального права в професійній діяльності;
- здатність демонструвати знання інституційних та функціональних характеристик земельно-правових відносин, доктрини земельного права, здатність тлумачити та застосовувати норми права, аналізувати світоглядно-методологічні підходи до пізнання державно-правових явищ в земельно-правовій сфері;
- здатність демонструвати знання базових засад, сучасного стану, тенденцій розвитку наукових досягнень у сфері публічного і приватного права з проекцією на правовідносини земельно-правового змісту;
- здатність визначати, систематизувати та узагальнювати результати міждисциплінарних наукових досліджень у сфері публічного права, досягати наукових результатів, що створюють нові знання;
- здатність розробляти проекти нормативно-правових актів, спрямовані на вдосконалення правового регулювання земельних відносин в Україні.

Програмні результати навчання:

- формувати і перевіряти гіпотези; використовувати для обґрунтування висновків належні докази, зокрема, результати теоретичного аналізу наявних земельно-правових наукових досліджень, правозастосовної практики;

- застосовувати наукові знання термінології, основні закономірності юридичного мислення та пізнання, формувати поняття і категорії, класифікувати та узагальнювати процедурно-правові механізми та явища державно-правової дійсності у галузі земельних відносин;

- розуміти загальні принципи та методи правових наук, а також методологію наукових досліджень, застосовувати їх у власних наукових дослідженнях в юридичній та у викладацькій практиках;

- планувати наукові дослідження, розробляти наукові проекти, складати пропозиції щодо вдосконалення та практичної реалізації відповідних законодавчих положень;

- розробляти пропозиції щодо вдосконалення чинного земельного законодавства на основі проведеного дослідження.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 години / 3 кредити ЄКТС.

2. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Доктринальні та законодавчі засади регулювання земельних правовідносин

Законодавчо-інституційне регулювання земельних відносин. Історичні періоди розвитку земельного законодавства України. Концептуальні засади регламентації сучасних земельних відносин. Проблеми розвитку основних інститутів земельного законодавства. Взаємодія публічно-правових і приватноправових способів впливу на учасників земельних відносин.

Перспективи виникнення нових видів земельних правовідносин.

Тема 2. Розвиток науки земельного права

Поняття та функції науки земельного права. Земельно-правова доктрина: поняття, особливості, ознаки, структура. Доктрина у правовій науці і юридичній практиці з реалізації земельних правовідносин. Доктринальні підходи до визначення земельного права як регулятора земельних правовідносин. Соціальне призначення земельного права як науки та як галузі права. Еволюція наукових досліджень про законодавче регулювання земельних відносин в Україні. Методологічні проблеми реформування земельних відносин.

Тема 3. Наукові та прикладні аспекти окреслення кола суб'єктів та об'єктного складу земельних правовідносин

Об'єктний склад земельних правовідносин. Земля як унікальний об'єкт права власності Українського народу. Проблеми реалізації права власності на землю Українського народу. Проблеми формування земельної ділянки як об'єкта відносин. Специфіка суб'єктного складу земельних відносин. Особливості земельної правосуб'єктності іноземних громадян, осіб без громадянства, іноземних юридичних осіб та іноземних держав.

Тема 4. Теоретичні та практичні проблеми набуття прав на землю суб'єктами земельних правовідносин

Інститут прав на землю: загальнотеоретичний аспект. Правова характеристика підстав набуття права приватної власності на земельні ділянки громадянами України та юридичними особами. Набуття права власності на землю територіальними громадами та державою. Відчуження земельних ділянок для суспільних потреб та з мотивів суспільної необхідності. Особливості набуття права оренди землі. Співвідношення договору оренди земельної ділянки та договору концесії. Порядок надання земельних ділянок державної або комунальної власності у постійне користування.

Законодавчі положення про обмежені речові права на земельну ділянку.

Тема 5 Сучасний стан організаційно-правового забезпечення управління та контролю в галузі використання, відтворення та охорони земель

Управлінська діяльність в сфері земельних правовідносин: специфіка та пріоритети. Характеристика видів (напрямів) діяльності, які здійснюють уповноважені органи щодо забезпечення організації раціонального й ефективного використання й охорони земель. Загальні компетенції ієрархічної владної вертикалі України у галузі земельних відносин. Співвідношення повноважень державних органів та органів місцевого самоврядування на різних рівнях адміністрування.

Теоретичні і прикладні проблеми правового регулювання сервісних відносин у сфері використання й охорони земель. Особливості реєстраційних процедур під час набуття прав на земельні ділянки.

Тема 6. Проблеми застосування юридичної відповідальності за земельним законодавством. Аналіз судової практики

Види юридичної відповідальності в земельному праві України. Правові підстави юридичної відповідальності в земельному праві України. Склад земельного правопорушення. Класифікація правопорушень у сфері земельних відносин. Особливості цивільно-правової відповідальності в земельному праві України. Інститут кримінальної відповідальності за порушення у сфері земельних відносин. Критерії розмежування адміністративної та кримінальної відповідальності за самовільне зайняття земельної ділянки. Проблеми кваліфікації самовільного зайняття земельної ділянки та самовільного будівництва у практиці Верховного Суду.

Тема 7. Особливості правового режиму окремих категорій земель

Склад та цільове призначення земель України. Поняття правового режиму земель України. Проблемні правові питання поділу земель на категорії. Правове регулювання використання та охорони земель сільськогосподарського призначення. Поняття та склад земель житлової та громадської забудови. Особливості правового режиму земель природно-заповідного фонду та іншого природоохоронного призначення. Землі лісгосподарського призначення. Поняття та функціональне призначення земель водного фонду. Правове регулювання використання земель промисловості, транспорту, зв'язку, енергетики, оборони та іншого призначення.

Землі запасу у складі земель України.

Тема 8. Колізії законодавчо-правового регулювання земельних правовідносин

Поняття юридичної колізії в правничій науці. Причини виникнення колізій нормативно-правових актів у сфері регулювання земельних відносин.

Недоліки правового регулювання земельних відносин в Україні. Юридичні дефекти земельно-правових норм.

Напрями вдосконалення земельного законодавства в сучасних умовах.

Проблеми ефективності земельного законодавства.

Дерегуляція як інноваційний шлях вдосконалення земельного законодавства України на сучасному етапі.

3. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА.

1. Актуальні проблеми правового регулювання аграрних, земельних, екологічних та природоресурсних відносин в Україні: колективна монографія / відп. ред.: Т. Є. Харитонova, І. І. Каракаш. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2018. 722 с.

2. Носік В. В. Право власності на землю Українського народу. Київ: Юрінком Інтер, 2006. 544 с.
3. Одарюк М. П. Правове регулювання процедур у земельному праві: дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2018. 194 с.
4. Ковальський В.С., Зуєвич Л.Л., Вітюк Р.В. Систематизовані правові висновки Верховного Суду у спорах, що виникають із земельних правовідносин. Адміністративне, господарське, цивільне, кримінальне судочинство та практика Європейського суду з прав людини. Київ: Юрінком Інтер, 2020. 1071 с.
5. Сидор В.Д. Земельне законодавство України: сучасний стан та перспективи розвитку монографія. К.: Вид-тво «Юридична думка», 2011. 312 с.
6. Мороз Г.В. Зміна цільового призначення земельних лісових ділянок: проблеми забезпечення публічних та приватних інтересів. *Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України: Збірник наукових статей*. Івано-Франківськ: Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника. 2017. Випуск 45. С.65-75.

Детальний перелік літератури включений до посібника для семінарських занять та самостійної роботи.

4. ФОРМА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ УСПІШНОСТІ НАВЧАННЯ – залік.

5. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ УСПІШНОСТІ НАВЧАННЯ: комплекти завдань для практичних і семінарських занять, пакети тестових завдань, індивідуальні завдання до окремих тем, залікові білети.